

og mål på stenene. — Anm.: Springbind med maskinskrevne afskrifter; gave fra arkitekt T. Hvass 1919.

Chr. Heilskov: Danske indskrifter i Skåne.

Indh.: I. Malmö, II. Oxie og Skytts hrd., III. Vemmenhögs, Ljunits og Herrestads hrd., IV. Ystad by og Bara hrd. — Anm.: 2 konvolutter med løse sedler (1—58, 59—100) og 2 hæfter (46, 56 s.).

FOLKEMINDESPØRGEN.¹⁾

Naar Fortælleren og Optegneren af Folkeminder mødes er Tiden oftest knap og skal udnyttes bedst muligt, mens de er sammen.

Fortælleren ævner ikke at give sine Minder helt overskueligt. Vi kan sidde og tale gammelt om løst og fast, men det bliver til lidet imod hvad det *kan* blive, og Tiden løber fra os.

Der maa drages samlende Linjer, spørges metodisk, hvis vi skal naa at faa samlet en hel Folketradition.

Der maa spørges, det *er* nødvendigt altid, og der maa udspørges nøje efter netop de Linjer, som indkredser denne Folketradition og, saavidt det er muligt, bringes Orden og Oversigt i det mangfoldige Stof eller i de fattige Lævn som er tilbage.

Der findes flere Spørgelister om Folkeminder, gode til Vejledning, men for omstændelige til Brug i Marken. Man maa søge sig frem, til man finder en Metode.

Optegneren sidder overfor den gamle Fortæller. De har en Time eller to at tale sammen i. De kan nemt sludre den Tid bort, men det vil være Synd at spilde den gamle, Øjeblikket maa udnyttes Døden venter Folkemindet.

Hvor skal vi tage fat?

— Lad os straks sætte midt ind i Landsbyen, men ikke altfor studs ind i Sjælelivet.

¹⁾ Red. har ment, at det kunde være af Interesse for Lærerne at høre efter hvilke Principer Stoffet i Thorkild Gravlunds »Dansk Bygd« blev samlet, og Forfatteren har med stor Elskværdighed imødekommet Ønsket.

I. Kender I noget til Bylav her?

Der var en Oldermænd. Han samlede Bymændene. Var det ved *Horntuden* eller ved *Trommeslag*, ved *Raaben* paa Gade eller Budsending med *Budstikke* — hver Ting paa sin Egn. Og hvor samledes de saa: i Oldermændens *Stue*, ved stensat *Stævne*, paa aaben *Byplads*, ved *Majtræ*, *Midsommertræ*? Hvad Tid paa Aaret var det, man *skiftede* Oldermænd her, *Nytaaer*, *Mikkelsdag*, *Kyndelmisse*? Hvilke Ting havde Oldermænden i sit Væрге, *Horn*, *Tromme*, *Bykæp*, *Lodpose*, *Pengebosse*, *Lade* med Dokumenter, *Fane*? Og hvorledes stod *Oldermændsgildet*?

— Alt det kan der være meget at sige om — men hvis ikke: skulde det være glemt, saa hurtigt bort fra det Æmne, der vil være trættende og videre frem i Bylavet.

II. Gilder. Hvilke Gilder fejredes? Der er flere Slags:

A. *Familiegilder*, indenfor *Gildelavet* (og hvor vidt strækstrækker dette?).

Der er *Bryllup* (Brudedansen), *Kvindegilde* (Dans med Barnet, Optøjer med Manden), *Barselgilde* (Daaben og *Jordefærd* (Kisten bæres, Bedesteder paa Kirkevej, Rundgang om Kirken? *Æreøl*?

B. *Bylavsgilder*. Oldermændens. Ungdommens. Julegilder. Fastelavns-gilder?

C. *Arbejdsgilder*. Alle Gilder om Fællesarbejde, Klinegilde, Kartegilde, Bindestue, Møggilde, Høstgilde o. s. v.

D. *Aarsfesten*. Var Aarets store samlende Fest en Sommer eller Vinterfest:

Blusbrænding, Kildemarked, Midsommerfest, Sommer i By, Fastelavnsridt, Julegilder udenfor Lavet.

III. Bygden er den Egn, hvor alle bosatte Folk er kendt med hverandre.

A. Hvorlangt omkring var de gamle Bønder *kendt med lige-stillede*,

B. og hvorlangt var de *vejkendt paa Færdselsvejene*.

- C. Med hvilke Byer og Sogne var man i Slægt, og hvorfra tog man helst *Giftermaal* om man giftede sig udenbys eller udensogns?
- D. Fra hvilken Egn (By, Sogn) kom de fleste *Tjenestefolk* hertil, eller hvor søgte man helst Tjeneste herfra?
- E. Med hvilke Nabobyer havde man aldrig Samfærd? Var der ogsaa *gammel Modvilje* mellem Byerne?
- F. Hvorledes saa man herfra paa de omliggende Sognes Folk, saa man paa dem som *Overmænd* eller *Ligemænd*, som *naragtige* og afstikkende, eller som foragtelige, *usle* Stakler?
- G. Kendes der nogle gamle *Remser* eller *Ordsprog* om Byerne?

III. Lad os følges ad, Sogneskallet eller By-skallet rundt.

- A. Hvad er det, som gør Skel i Groft eller Gærde, Aa, Mose eller Strand? Er der Kæmpehøje eller Banker? Hvilke *Stednavne* findes her.
- B. Og hvad er der sket i denne yderste Kreds? Er der gamle *Sagn* om Steder herude, hvor det er farligt at færdes ved Nat?
- C. Hvilken *Forskel* er der mellem Folk og Skikke paa begge Sider af Skellene?

V. Kendes der noget *Sagn* om *Kirken* eller *Kirkegaarden* eller om forsvundne Bygninger? Har Kæmper *kastet med Sten*? Hvor blev *Selvmoderen* jordet?

VI. Fortæl alt om den gamle Gaard eller det gamle Hus: Livet her Morgen, Middag, Aften og Nat. Kosten og Arbejdet. Spøgeriet — hvad blev der sagt derom?

VII. Vi gennemser *Almanakken*, hvis der endnu er Tid. Hvilke *Mærkedage* havde de gamle, og hvilket Arbejde var at udføre til fastsat Tid?

VIII. Danmarks Historie har ogsaa denne Egn taget sin Del af: ved Krig, ved Udskiftning af Jord og alskens andet Skifte i Tiderne. Hvad mindes man endnu deraf? Hortes Kanontordenen, kom Fjendens Soldater — og hvordan stod vore egne? Hvad tog de gamle for Held og for Uheld — for eget Hjem og for hele Landet?

Naar Fortælleren og Optegneren tilsammen har vandret denne Kreds rundt, saa har de fæstnet Linjerne i Egnens Tradition, og den ligger ikke mere og svømmer ud i nogle forskelsløse Rariteter, som ingen kender Rede paa.

Der kan stadig blive noget at spørge om, og der kan spørges paa mange Maader og efter andre Synsmaader end her, men stadig maa det ske efter faste Linjer. De skal blot ikke tvinge Fortælleren, men hjælpe paa Gled, naar Hukommelsen svigter. Istedetfor at plage Hukommelsen hos Fortælleren og muligt faa noget uklart og uset frem, maa der søges nye Veje, hvor den atter kan vandre frit. Derfor: Spørgsmaalene rede!

Den gamle Fortæller skal holdes i Aande og aldrig fristes til at digte selv.

Det er Optegnerens Kunst at spørge ret og dernæst at skrive ret.

En Talemaade, et Ordsprog, maa nedskrives aldeles ordret. Ellers mister det sin Karakter.

Hele Fortællingens Stil lader sig maaske ikke fastholde, og det er ejheller nødvendigt, naar blot de enkelte karakteristiske Vendinger gengives som et trykt Citat. Det er disse enkelte Vendinger, som giver baade Stilen og Aanden i det fortalte, og dem maa den øvede Optegner altid kunne fange.

Men ogsaa den uovedes Meddelelser har Værdi. Der er intet for ringe, naar blot det er ret og gengivet ærligt uden Pynt og aldeles sikkert stedfæstet.

Stedfæstningen skal være saa nøjagtig, at en fremmed altid vil kunne finde Stedet i Marken.

»Fortid og Nutid« har ønsket at bringe den Spørgeliste, hvorefter jeg har samlet Folkeminder, bl. a. til Dansk Bygd I—II, og det er mig en særlig Glæde at fremsætte den.

Endnu større Glæde vilde det være at se den nyttet.

Om en eller anden skulde prøve sig frem efter denne Fremgangsmaade, vilde jeg være meget taknemlig for Oplysning om, hvorledes det gaar med Spørgsmaalene III og IV, som ikke har været stillede i tidligere udsendte Spørgelister, og som det kan være ret svært at faa Svar paa, skønt mangfoldige kunde svare. Vor nutidige Kultur har ført med sig, at netop disse Spørgsmaal er trængt saa langt tilbage i Bevidstheden, at de synes vanskelige uden at være det. Disse Forestillinger om Bygdeskel er sletikke glemt endnu, men overordentlig godt gemt under et Lag af Vækkelser og Avislæsen. Man kan altid faa Svar derpaa, naar man kommer til den rette. Den gamle Sognefoged ved det altid! Og det vil være af særlig Værdi for Oversigten af vore Folkeminder at kende disse Bygdegrændser, indenfor hvilke Skikke, Sprog og Karakter har Fællespræg.

Derfor lægger jeg gerne et godt Ord ind for min Spørgelistes Nr. II og III.

Thorikild Grawlund.

PROVINSMUSEERNES FREMTID.

Gennem de senere Aars Forløb har der omkring i Landet rejst sig ikke faa Museer og Samlinger, der enten de nu er store eller smaa, hver for sig repræsenterer en oplysende og kulturel Værdi for den paagældende Egn; thi her er samlet Minder om Tider, der svandt, belysende Egnens Historie, Udvikling m. m., og derved er skabt et Led af opdragende Virkning for Folket, et Led, som ganske sikkert har en betydelig Værdi.

Imidlertid er Forholdet som oftest det, at en enkelt Person eller maaske nogle faa ved ihærdigt, uegennyttigt og utrætteligt, ja ofte møjsommeligt Arbejde har reddet mangt og meget af Værdi, som ellers uvægerligt vilde være gaaet tabt. Naar nu den eller de Personer, som har skabt disse Samlinger, Tid efter anden falder fra, hvem skal da afløse dem, og paase, at intet af Samlingen forfalder men vedligeholdes, man kan tilføje: ogsaa fremtidig vokser. Det vilde være baade Synd og Skam, om disse